



STATENS OFFENTLIGA  
UTREDNINGAR

Kommittén för svenska språket

*Ku 2000:03*

# *Sanat suussa*

Ehotus ruottinkielen toimintaohjelmasta

*Yhtheenveto meänkielelä*

SOU 2002:27

## Miksi toimintaohjelma?

Meän tehtävä on ollut tehdä toimintaohjelmaehotus ruottinkielelle. Sillä pitää olla kaksi tarkotusta: ensink ruottinkielen aseman eistämistä, ja toiseks ette antaa kaikile Ruottissa samat maholisuuat omaksua ruottinkielen.

Ruottinkielen toimintaohjelma tarvithaan siksi ette kielitilane Ruottissa on muuttunu.

- Engelskan asema kansanvälisesti on voimistunnu ja siitä on tullu aina tärkeämpi kieli meänki maassa.
- Ruottista on tullu entistä monikielisempi maa, olletikki maahanmuuton kautta mutta siksiki ette viis kieltä joku vuosi sitte sait kansalisen minuriteettikielen aseman.
- Vaatimukset taitavasta kielenkäytöstä niin suuliseti ko kirjetettuna on ylheensä kasuhnee ytheiskunnassa.

Muuttunu kielitilane vaikuttaa kielelishiin ehtoin erilaila meän maassa.

Jos tietyilä aloila alethaan vain käyttämhään engelskaa, niin ruottinkielen kehitys näilä aloila loppuu kokohnaan. Pitemälle aijale tapahtuu niin sanottuja aluetappioita, ruottalaisia sanoja ja käsitheitä ei enää synny ja ruottinkielen asema Ruottissa huononee.

Tämän päivän Ruottissa ruottinkieltä käytethään aina enämpi toisena eli viehraana kielenä. Tämä pannee koulutusysteemin isoitten haasteitten etheen, ko kaikki häätyvä saa samanlaiset maholisuuat ruottinkiehleen. Mutta se vaikuttaa kielitilanteishiin laajemastikki, esimerkiks siihen miten met suhtautumma ko ruottia ei puhuta aivan oikein eli ulkomaalaisela murtheela.

Kasvat vaatimukset hyvhään niin puhuthuun ko kirjetethuun kielitaithoon johtaa siihen ette tullee aina tärkeämäks ette kaikile – kielelisestä eli sosiaalisesta taustasta huolimatta – annethaan maholisuuus rikhaasheen ja toimivhaan kiehleen.

## Kolme tilanetta jokka häätytys varmistaa

Niitten kahen tarkotuksen pohjalta jokka meän toimintaohjelmalle on mainittu, met olema freistanhee varmistaa kolme tilanetta näilä ehotuksila jokka annama:

- Ruottinkieli pitää olla kompletti ja ytheiskuntaa kantava kieli.

- Julkinen ruottinkieli pittää olla korekti ja toimia hyvin.
- Kaikila pittää olla oikeus kiehliin: ruottinkiehleen, äitinkiehleen ja viehraishiin kiehliin.

Nämät kolme ylheistä päämäärää oon kaikki saahnee oman pääosan tässä mietinössä.

## Kompletti ja yhtheiskuntaa kantava kieli

Ruottinkielelä oon jo pitkän aikaa ollu ittesthään selvä asema Ruottin pääkielenä. Nyt eri aluhheila ruottinkielen käyttö vähenee ja käytethään engelskaa sen sihaan.

Meän toihmeenpanot ruottinkielen säilyttämiseksi komplettinä ja yhtheiskuntaa kantavana kielenä perustuva siihen ette eistää ruottinkielen käyttöä eri aloila yhtheiskunnassa, mutta ei kuitenkaan vastustaa engelskan eli muitten viehraiten kielitten tarpheelista käyttöä.

## Koulutus ja tutkimus

Koulutuslalala engelskan käyttö oon peräti laajaa. Olletikki tämä koskee korkeampaa koulutusta ja tutkimusta, mutta koulussa ylheensä opetus engelskaksi oon lissäintynny.

*Perus- ja gymnaasiakoulun* osalta toimintaohjelmassa oon seuraavat toihmeenpanot:

1. Kaikissa kouluissa jossa opetethaan viehraala kielelä (sprint) toimintaa häätyy nuukasti seurata ja koko aijan arvioija.
2. Sprintin oikeusperustheen häätyy säätää ko semmonen opetus oon laaja.
3. Gymnaasiakoulun säänöt häätyy muuttaa niin ette ruottinkielen opetuksesta tullee pakolinen gymnaasiakoulutuksen kaikkina vuosina.

*Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen* osalta toimintaohjelma sisältää seuraavat toihmeenpanot:

4. Yniversiteetitten ja korkeakouluitten pitäs vahvistaa koulutusmumenttiä jokka parantava oppilhaitten suulista ja kirjalista ruottinkielen ja engelskan kykyä, ja joissaki taphauksissa nostaa ruottinkielen perustaijon vaatimuksia.
5. Toihmeenpanoja jokka eistävä engelskan ja ruottinkielen rinnakhain käyttöä pittää lisätä tutkimuksen ja tietheen aloila.
6. Ruottin yniversiteetitten ja korkeakouluitten koulutuksitten yks päämäärä pittää olla ette oppilhaat hankkiva kyvyn ette niin kansalisissa ko kansanvälisissä yhtheyksissä pystyvä suulisesti ja

kirjallisesti ja eri tavoteryhmile vaihtamaan tietoa omala erikoisalala.

7. Korkeakoulun ammattitutkimuksitten vaatimukset häätyy käy läpi. Tietyissä taphauksissa häätyy vaatia ammathiin tarpheelinen ruottinkieli, niin puhekieli ko kirjottamistaito.

## Politiikka ja hallinto

Politiikan ja hallinon alala kattoma erityisesti sitä mitä Ruottin EUjäsenyys saattaa merkitä, mutta kattoma kans ruottinkielen käyttöä kotimaan politiikassa ja hallinossa.

Ruottinkielen asema EUssä; *toimintaohjelmassa oon seuraavaat toihmeenpanot:*

8. Hallitus päättää julkisista ruottalaisista säänoistä ruottinkielen asemalle ja sen käytöle EUssä, ja jatkossaki vuosittain arvioittee ja antaa raportin valtiopäivile säänoitten nouattamisesta ja siitä onko EUssä tarvittavat resyrsit.
9. Miten Ruotti saattaa tukea ruottinkielestä tulkkaavia tulhaan tutkimhaan.
10. Tutkithaan dokumenttitten käyttö ja informasuunivirrat mitä tulee EUteskthiin.
11. Ruottalasitten kääntäjitten käänosapuvälihneitten kehitystä tutkithaan tarkhaan.

*Kotimaisen hallinon* alala toimintaohjelma sisältää seuraavan toihmeenpanon:

12. Normaalisti pittää käyttää ruottinkieltä julkisessa hallinossa.

## Työelämä, markkinat ja kulutus, kulttuuri ja meetiat, informasuunitekniikka ja terhveys- ja siukkahoito

Kiekitilanteet työelämän, markkinoitten, kulttuurin, informasuunitekniikan ja siukkahojion aloila oon tärkeät ruottinkielele komplettinna ja ytheiskuntaa kantavanna kielenä. Toimintaohjelma sisältää seuraavat toihmeenpanot ruottinkielen aseman eistämiseksi näilä aluhheila:

13. Ruottinkielen käyttöä työelämässä pittää eistaa ja tietyissä taphauksissa säätää. Muitten kielitten käytön seurauksia työelämässä häätyy seurata.
14. Ruottinkielen käyttöä kuluttaja-aluhheela pittää eistaa ja tietyissä taphauksissa säätää ja muitten kielitten käytön seuraus häätyy tutkia.
15. Ruottinkielen asemaa kullttuurielämässä ja meetioissa häätyy eistaa.
16. Kouluja pitäs tukea ja stimyleerata käyttämhään ruottinkielisiä data-ohjelmia.
17. Henkilöile, joila oon koulutus ulkomailta ja jotka meinaava tehdä töitä terhveys- ja siukkahoitoalala, pitäs antaa tarvittava kielitaito ette net pystyvä olheen työssä omassa ammatissa Ruottissa.

## Ruottinkieliset termit ja sanomat

Jos ruottinkieli pitää olla kompletti ja yhteiskuntaa kantava sitä häätyy saattaa käyttää kaikilla aloilla joilla sitä halvaama käyttää. Sen ehto on ette on maholisuus käyttää ruottinkielisiä termiä ja sanontoja. Ruottinkielisitten termitten ja sanonoitten olemassaolon varmistamiseksi ohjelmassa on seuraavat kohat:

18. Toihmeenpanoja jotka varmistava ette ruottinkielen termiä ja sanontoja saattaa luo kaikilla aloilla joilla met halvaama saattaa käyttää ruottinkieltä.
19. Terminologiatyötä pitäs integreerata ko satsathan ”pehmeään infrastryktyyhriin” IT-alala.

## Monikielinen Ruotti

Tämän päivän Ruottissa puhuthaan monta kieltä. Ruottinkielen lisäksi on käytössä viis minuriteettikieltä, viittomakieli ja pitkä rivi maahanmuuttajakieliä. Sitte met opima eri viehrait kieliä, perätikki engelskaa, joita käytämä enämpi eli vähempi esimerkiksi työelämässä. Sitte met kuuluma kans pohjosmaisheen kielyhtheishöön. Kielitajola, kielittien käyttämiselä ja asentheila eri kiehliin on suuri merkitys ruottalaisele yhteiskunnale ja sille millä mallin kieleliset tilantheet tuleva kehittymhään. Komiteen perusajatus on ette met tarttema yhethaisen kielen -ruottinkielen- jos halvaama pystyä omaksumhaan ja hyöyttämhään sen rikhauden jonka monikielinen ja monikulttuurinen yhteiskunta tarjoaa. Sillä kaikitten häätyy päässä osaksi ruottinkielestä, yksittäisen ihmisen häätyy pystyä kehittämhään oman äitinkielen ja kaikki häätyvä osata tarpheeksi engelskaa ja muita viehrait kieliä.

Met piämä ette se on tärkeää säilyttää monikielisyyys Ruottissa. Ette meilä on eri kieliä, tekkee meän maasta rikhaaman. Kansaliset minuriteetit ja niitten kielet on tärkeä osa Ruottin kulttuuriperintheestä. Sen tähän tuki vähemistökielisille aviisille häätyy tutkia. Vähemistökielisiä raatiu- ja TV-ohjelmia pitäs lisätä ja lähiraatiuta ja paikalis-TVtä pitäs käyttää enämpi ette saavuttaa maahanmuuttajia ja kansalisia minuriteettiä eri kielisillä lähätyksilä.

Toimintaohjelmassa on erilaisia toihmeenpanoja jotka eistävä Ruottin kehitystä monikielisennä yhetheskuntana:

20. Toihmeenpanoja asentheitten muuttamisesta, pusitiivisheen suunthaan, ruottinkieltä ja erilaisia kielelisiä varieteettiä kohthaan.
21. Toihmeenpanoja pohjosmaisenen kielyhtheyen vahvistamisen puolesta.
22. Minuriteetti- ja maahanmuuttajakieliä Ruottissa pitäs tukea.
23. Toihmeenpanoja minuriteetti- ja maahanmuuttajakielittien meetiotten tuen puolesta.

24. Viittomakielen asema häätty selvittää. Toihmeenpanoja viittomakielen vahvistamisen ja kehityksen puolesta.
25. Modernittien kielittien asema ruottalaisessa koulutuksessa häätty vahvistaa.

## Korekti ja hyvin toimiva kieli

Erilaiset kielenhuoltolaitokset oon jo kauon toiminhee hyvän kielen käytön puolesta; tässä saattaa olletikki mainita sen työn jota oon tehty selvittien ja yksinkertasittien julkisittien tekstittien puolesta. Uusia haasteita oon kuitenkin tullu ja se vaatii toihmeenpanoja korektin ja hyvin toimivan julkisen ruottinkielen jatkuvuudesta. Tässä käsitlemmä kolmea allaa: joukkomeetiat, julkinen hallinto ja IT-alue.

## Massmeetioitten kieli

Meetia-ala oon viimisen kymmenen vuoen aikana muuttunu radikaalisesti: tuotantoehot oon muuttunhee ja nykysin oon olemassa suuri määrä aktööriä markkinoila jotka kansanvälistyvä aina enämpi. Toimintaohjelmassa oon seuraavat toihmeenpanot korektin ja hyvintoimivan ruottinkielen puolesta meetia-alala:

26. Toihmeenpanoja ruottinkielen vahvistamisesta toimittajittien ja informatööriitten koulutuksessa ja jatkokoulutuksessa.
27. Toihmeenpanoja meetiakielen hyvän kehityksen puolesta.

## Julkisen hallinon kieki

Työ selvittien ja ymmärettävittien julkisittien tekstittien puolesta kohtaa uusia tehtäviä Ruottin EU-jäsenyyden seurauksena; EUssä tuotetut tekstit koethaan ussein monimukkasinna ja vaikeasti ymmärettävinnä. Työ ruottalaisen hallinon selvän ja helposti ymmäretyn kielenkäytön puolesta ei ole loppunu ja se häätty jatkua suurela voimala. Toimintaohjelmassa oon seuraavat toihmeenpanot korektin ja hyvintoimivan julkisen ruottinkielen puolesta:

28. Jokhaiselle valtion virastolle annethaan selvempi vastuu omasta kielenhuoltotyöstä.
29. Hallitus jatkaa valtiohallinon kielenhuoltotyön raporteeraamista valtiopäivile.
30. Keskeinen tuki virastoitten kielenhuoltoon jatkuu ja sitä kehitethään uusile aloile.
31. Ruotti toimii sen puolesta ette EU rakentaa kääntäjäosastoita jäsenmaihiin.
32. Ruotti jatkaa sitä työtä ette EU toimii yksinkertasemittien, helpomin ymmärettävittien ja selvemittien tekstittien puolesta.

33. Työ ruottinkielisitten EU-tekstitten parantamisen puolesta pitäis jatkua.

## Informasuunitekniiikka

IT-kehitys vaikuttaa lukemisen ja kirjottamisen ehtoin. Tekstit jotka oon tarkotettu luettavaksi daatalta oon erilaisitten ehoitten alasia ko tavaliset paperitekstit. Samala laila kirjotustapa oon muuttunu ko daattorit oon tulhee. ITn myötä oon kans tullu uusia työkaluja kielen normeerauksheen ja stantartiseerauksheen, esimerkiks net kielentukitoimet (tavvaus-, kielioppi- ja tyylitarkastukset) joita oon olemassa. Toimintaohjelhmaan sisältyvä seuraavat toihmeenpanot IT-kehityksen vaikutuksista ruottinkiehleen.

34. Daattorikulttuurin efektit kieheen tulhaan tutkimhaan.  
 35. Ruottinkielisiä daattatermiä ja -sanontoja otethaan framile.  
 36. Kielenhuolto pittää seurata kielitukiohjelmitten laatukehitystä ja sille pittää antaa maholisuus laatumerkitä semmoset ohjelmat.  
 37. Kielilaatu pitäis sisältyä arviointiperustheishiin ko tehään julkisia IT-tillauksia.  
 38. Saatavuus ITthen pitäis parantua muumuassa jatkuvan kielenhuolto- ja terminologiatyön ja kansaa sivistävillä satsauksila kielialala.

## Kaikitten oikeus kieheen

Meän identiteetti ja kuva ittestä oon siottu kieheen, ja kielen kautta met koema ja ymmärämmä olemassaolon, ilmasemma ajatukset ja tuntheet ja olema ytheispielissä muitten kans. Kieli oon kans avvain koulutuksheen ja ehto siihen ette saattaa osalistua julkisheen keskustelhuun, tehä poliittista työtä ja eri ytheyksissä pittää omat puolensa. Samala se oon aivan selvää ette kaikila ei ole samat maholisuuet kieheen. Tästä seuraa erilaisia eriarvosuuksia. Perätikki erilaiset maholisuuet kieheen luova kuiluja valtakysymyksissä, ”kieli oon valtaa” sanothaan useasti.

Olema ottanhee neljä eri faktoria lähtökohaksi meän ehotuksile eistää kaikitten oikeutta kieheen: oon olemassa sosiaalisia eroja luku- ja meetiakulutustavoissa, kieli vaihtelee ja kielelisitten tehtävitten vaatimukset vaihteleva, ruottinkieli oon monele toinen kieli eli vieras kieli ja erilaiset toimintaestheet saattava lua monenlaisia kielelisia vaikeuksia.

## Sosiaaliset erot ja kielen saatavuus

Oon aivan selviä merkkiä siitä ette lapsila joila oon eri sosioekonoominen tausta oon erilaiset ehot saavuttaa kieli. Keskeinen asia oon ette luku- ja meetiakulutustavoissa kotona oon suuria sosiaalisia eroja. Toimintaohjelmassa oon seuraavat toihmeenpanot semmositten eroitten vastustamiseksi:

39. Lukemista ja suulista kertomista lapsitten kotioloissa ja esikoulussa pitäis stimuloida.
40. Kaikille vanhemille pitäis varhain antaa tietoa pikkulapsitten kielellisen stimuloinnin tarpeesta ja vanhemmille tärkeistä rooleista tässä.
41. Valtio jatkaa tuen antamista kirjoitten julkaisemiseen ja levittämiseen ja kirjaostoihin kansa- ja koulupiiritehtäviin, ja tukee lukemisen edistämistä.
42. Tukea avustuksella levittämiseen lisätään.

### Kielimuoto, kielitaito, kieli ja sukupuoli

Tie julkiseen stantarttikieleen on eri pituinen eri ihmisillä ko se kieli joka on matkassa kotoa poikkeaa eri paljon riikinruottista. Taito käsitellä eri kielellisiä tehtäviä vaihtelee kans eri ryhmitten välillä. Miehittin ja vaimoittin kieli ja kielelliset ehot eroava kans, ja se saapi seurauksia esimerkiks koulussa ja työelämässä.

Toimintaohjelmassa on seuraavat toihmeenpanot kielellisen eriarvoisuuden vastustamiseksi, joka saattaa olla *vaihtelevan kielimuodon* luoma:

43. Opettajitten kompetensikehityksessä pitäis käsitellä kielellisiä eroja.
44. Voimakkailta murteilla tulevittin lapsittin kielikehitystä tulhaan kartottamhaan ja tulhaan kans tutkimhaan miten koulu saattaa tukea niin murteista ko riikinkielellistä kielikompetensin kehitystä.
45. Laajempaa avonaisuutta ja tuleransia kielellisiin erhoihin tulhaan panostamhaan.

Toimintaohjelma sisältää seuraavat toihmeenpanot edistämähään kaikkittin oikeutta *toimivaan kieleen*.

46. Tulhaan tutkimhaan mikkä oppilhaat ei yllä ruottinkielen tavotheisiin ja lähtökohtana tullee olheen ette selvittävätkö yhteiskunnalliset ja struktuurilliset syyt tämän.
47. Tulhaan tutkimhaan miksi niin moni opettaja ei enää halua jää ä ammattiinsa.
48. Valtio antaa jatkossaki aikuis- ja kansankoulutuksele mahdollisuuet toimia laajasti.

Toimintaohjelmaan sisältyvä seuraavat toihmeenpanot aluella *kieli ja sukupuoli*.

49. Tutkimusta kielen rooleista koulussa sukupuolinäkökannasta tulhaan helpottamhaan, niinku tutkimusta miehittin ja vaimoittin kielellisestä tilanteesta julkisuudessa kans.
50. Toimithaan sillä mallin ette vastustethaan kielenkäyttöä joka säilyttää sukupuolirollit ja vaimoittin näkymättömäksi tekemisen.



## Kysymykset toisesta kielestä

Ruottissa on nykyisin yli miljoona ihmistä jolla on ulkomaalainen tausta, ja monele niistä ruotti on toinen kieli. Se on aivan selvää ette niillä on eri ehot ruottinkieliseen ko niillä joille ruottinkieli on ensimmäinen kieli. Kaikitten oikeus kieleen tarkoittaa ette kaikilla häyty olla samanlaiset mahdollisuudet ruottinkieleen.

Kaikitten oikeus kieleen häyty kans nähä suhteessa kaikkiin niihin äitinkielisiin mitä Ruottissa tänä päivänä käytetään – miten niitten kielittien puhujille saattaa antaa mahdollisuuden kehittää omia eri kieliä? Kaikki lapset joilla on joku kansallisista minoriteettikielistä äitinkielenä, pitävä saa äitinkielenopetusta sillä kielellä. Määräyksiä tulhaan muuttamhaan niin ette kunnilla on pakko järjestää äitinkielenopetusta kaikille minoriteettikielille vaikka opetusryhmät olisit pienempiä ko viis oppilasta. Sitäki pitäa aatella ette pakotethaanko kunnat tarjoahmaan kaikille minoriteettioppilaille äitinkielenopetusta vaikka kieli ei oliskhaan oppilhaan jokapäiväinen käyttökieli kotona.

Toimintaohjelmassa on seuraavat toihmeenpanot näillä aluhheilla:

51. Kielen rollia koulussa oppilhaile joilla on ulkomaalainen tausta pitäa enämpi huomioia.
52. Toihmeenpanoja ruottinkieltä toisena kielenä vahvistamiseksi tulhaan tekheen.
53. Toihmeenpanoja äitinkielen tuen vahvistamiseksi esikoulussa ja äitinkielenopetuksen vahvistamiseksi koulussa tulhaan tekheen.
54. Toihmeenpanoja maahanmuuttajitten ruottinkielenopetuksen vahvistamiseksi tulhaan tekheen (sfi).
55. Maahanmuuttajitten kielelinen ja kultturellinen kompetensi häyty ottaa taltheen paremin ja niitten osalistumista aikuis- ka kansankoulutuksheen häyty eistää.

## Toimintaestheitä

Se on aivan selvää ette erilaiset toimintaestheet saattava vaikeuttaa kielen omaksumista ja sen käyttöä. Yks esimerkki on luku- ja kirjutusvaikeukset/dysleksii, toinen on näkö- ja kuulovammat jotka tietenki vaikuttava mahdollisuuksiin ottaa ossaa kirjetetusta eli puhutusta kielestä. Toimintaohjelmassa on seuraavat toihmeenpanot miten eistää niitten kielimahollisuuksia joilla on toimintaestheitä:

56. Lapsitten terhveyenhoito häyty niin varhain ko mahollista ja enämpi huomioia kaikenlaisia eroja normaalista puhe- ja kielikehityksestä.
57. Puhe- ja kielimyöhästymisiä/häiriöitä pitäa niin varhain ko mahollista arvioia ja saa logopeetin käsittelhyyn.

58. Esikoulu ja koulu pitäis niin varhain ko mahdollista huomioia lapset joilla on erilaisia kielellisiä toimintaesteitä, niin ette erityisiä toihmeenpanoja saattaa tehdä.
59. Apuvälinealukseen pitää tutkia kielellisestä perspektiivistä.
60. Henkilöille joilla on erilaisia kielellisiä toimintaesteitä tulhaan helpottamaan meetioitten ja kulttuurin saavuttamista.
61. Kielialukseen vammajärjestöt tekevät tärkeää työtä ja niiden pitäis jatkossaki saa tukea.

## Kielenhuolto – tutkimus, politiikka, lainsäätäntö ja organisasuuni

Meän tehtävä on ollut miettiä onko se tarkoituksenmukhaista kirjoittaa laki ruottinkielen asemasta. Meän direktiivissä on kans sanottu ette meän pitää seurata ja stimuleerata toimia kieliteknologia-alalla ja ehottaa toihmeenpanoja jotka eistävät kääntämis- ja muita kieliteknisiä apuvälineitä. Lopuksi meän tehtävä on ollut ette ehottaa miten ruottalaista kielenhuoltoa pitäis tehdä ja miten sen pitäis organiseraata tulevaisuudessa tämän toimintaohjelman valossa. Meän ehotus nostaa kans framile kysymykset kielenhuolon tutkimisesta ja kielipoliittiset kysymykset. Mietinön osa V käsittellee näitä kysymyksiä.

### Kielenhuolon tutkiminen

Yniversiteetillä ja korkeakouluissa tehdään perustutkimusta kielen rakenteesta, käytöstä ja muuttumisesta ja siellä koulutetaan opettajia, toimittajia, kielenhuoltajia, kielitutkioita jne. Mutta kysymyksissä jotka enämpi suoraan liittyvät kielenhuoltotyöhön, kieli-instituution toiminnalla ja heän kompetensillä on kans suuri merkitys. Sillä se on tärkeää ette kielenhuoltoon liittyvää tutkimusta tehdään. Toimintaohjelma sisältää seuraavat toihmeenpanot kielenhuolon tutkimisen esittämiseksi:

62. Erityinen satsaus tehdään kielenhuolon tutkimiseen.
63. Ruottalaisen terminologiatutkimuksen resyrsi rakenethaan ylös.
64. Tieteellinen kompetenssi minuriteetti- ja maahanmuuttokielissä ja viittomakielessä pitäis varmistaa ja joissaki taphauksissa parantaa.
65. Äitinkielen didaktiikki pitäis tutkia ja kehittää.

### Kielipolitiikka

Eri poliittiset päätökset saava seuraksia kielialukseen. Ruottissa ei ole ollut virallista kielipolitiikkaa, kielikysymykset on käsitelty muitten alukseen sisällä, niinku koulutus-, kulttuuri-, minuriteetti-, integrasuuni- eli joku muu politiikka-alue. Niinku tässä on sanottu Ruottin kielitilanne on monella lailla muuttunu. Olema sitä mieltä ette kaikilla jotka asuva Ruottissa pitää olla mahdollista kehittää omaa äitinkieltä. Se on tärkeää ette kaikittin kieltä

kunnioitetaan, ko kieli ja identiteetti oon niin lähekkään. Monikielisyys oon suuri resyrsi, eikä vain yksilölle ittele ko koko yhtheiskunnale.

Toimintaohjelmahan sisältyy seuraavat toihmeenpanot jokka koskeva kielipolitiikkaa:

- 66. Kielipolitiikka pittää olla oma politiikka-alue.
- 67. Kielipolitiikan tavotheet häätyvä olla:
  - ette kaikila oon oikeus kieheen: ruottinkieheen, äitinkieheen ja viehraishiin kiehliin
  - ette ruottinkieli pittää olla täyelinen ja yhtheiskuntaa kantava kieli
  - ette julkinen ruottinkieli pittää olla korekti ja hyvin toimiva
- 68. Vastuu kielipolitiikasta pitäs olla yhelä departtementilä.

### **Kieliteknologiset alulepanot**

Jos met tulevaisuessa halvaama saattaa käyttää ruottinkieltä eri yhteyksissä, kieliteknologiset tuotheet häätyy kehittää ruottinkielenki osalta. Kieliteknologialla oon suuri merkitys niin ruottinkielele ko yksityisile käyttäjillekki. Jos daattorin avula vois kääntää tekstiä ruottinkielele ja ruottinkielestä, se helpottas monele niin kielestä osaksi pääsemisessä ko ette itte vois levittää tietoa. Kieliteknologia lois kans maholisuuksia sille ette met aivan erilaila ko ennen pääsisimmä osalisiks esimerkiks viranomhaisitten informasuunista. Toimintaohjelmassa oon seuraavat toihmeenpanot ruottinkielen kieliteknologian kehityksen eistämiseksi:

- 69. Työ kansalisen kielipankin puolesta, jossa oon yhtheiset, ruottinkieliset teksti- ja tieto-kannat ja leksikaalisia resyrsiä ja vielä muutaki, pittää jatkua.
- 70. Tutkimus ja kehitys kieliteknologian alala pittää voimistua.
- 71. Perustethaan yhistävä kieliteknologinen sekretariaatti.
- 72. Ruottinkielen konheelista kääntämistä kehitethään.
- 73. Kielenhuolto pitäs jatkaa, osana kieliteknologiatyöstä, kielelistä stantardiseerausta.

### **Kielilainsäätäntö ja kielelinen konsekvensiarviointi**

Ruottissa ei ole olemassa lakia jossa ruottinkieli julistethaan viraliseks kieleks. Komiteen tehtävähään oon kuulunu arvioia jos se oon sopivaa ette Ruothiin tulis kielilaki ja minkälainen sen lain pitäs olla. Met olema kans mieltinhee miten julkisitten päätöksitten kielelinen konsekvensiarviointi voitäs tehä. Meän ehotukset oon:

- 74. Othethaan käythöön erityinen laki joka antaa ruottinkielele staattyksen Ruottin pääkielenä.

75. Komiteesäänöissä vaaitaan ette mietintöehotukset häätty arvioia kielelisiä konsekvensiä aatelheen.

### **Kielenhuolon tehtävät ja sen organisasuuni**

Ruottin uusi kielelinen asema antaa kielenhuolole uusia tehtäviä. Meän direktiivitten mukhaan meän pittää antaa ehotuksia ruottalaisen kielenhuolon tehtävistä ja organisasuunista tulevaisuessa. Toimintaohjelmassa oon seuraavat toihmeenpanot:

#### *Kielenhuolon tehtävät*

76. Keskheinen, valtion rahottama kielenhuolto saapii seuraavat tehtävät: korpustyö, staattys- ja oppimistyö; neuvonantaminen, informasuuni ja tiottaminen; terminologiatoiminta, kielipankkitoiminta; kieliteknologia; keskheistä tukea viranomhaiskielenhuolole; seuraaminen ja arvostelu ja vielä kansanvälinen yhtheistyö.

#### *Kielenhuolon organisasuuni*

77. Keskheinen, valtion rahottama kielenhuolto pittää yhistää ja antaa sille valtiolinen johto.
78. Perustethan uusi viranomhainen, Ruottin kielineuosto, kielenhuolole. Valtio vettäytyy pois Ruottinkielisestä kielilautakunnasta ja Ruottinsuomalaisesta kielilautakunnasta.
79. Terminologiatoiminta pittää olla erityinen toiminta-alue Ruottin kielineuostossa.
80. Hallituskansliile jääpii oma kielenhuolto. EUhyn liittyvä kielenhuolto pitäs olla tärkeä tehtävä hallituskansliile.

Mitä tulee kansalishiin minuriteettikiehliin met ehotamma ette Ruottinsuomalainen kielilautakunta sisälethään Ruottin kielineuosthoon. Saamenkielisestä kielenhuoltotyöstä ja sen suhteesta muuhun kielenhuoltoon Ruottissa, olema sitä mieltä ette kysymyksestä pitäs Saamekäräjät päättää ja met ehotammaki ette Saamekäräjille annethaan maholisuus päättää miten net halvaava tehä yhtheistyötä meän ehottaman Ruottin kielineuoston kans kielipoliittisissa kysymyksissä. Meänkielen kohala met toteamma ette kieltä huoltavaa järjestöä olhaan rakentamassa. Met ehotamma ette löytyy resyrsiä ette se järjestö kiinitethään Ruottin kielineuosthoon ja siotethaan Tornionlaakshoon. Romani chibile ja jiddischille meän ehotus tarkottaa ette Ruottin kielineuostolle annethaan tehtäväks seurata kehitystä ja jos oon tarpheelista niin yhistää valtion panostusta ja ehottaa valtiovallale maholisia toihmeenpanoja.